

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

**ЛЬВІВСЬКИЙ
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ЧАСОПИС**

№ 7 2020

**Видавничий дім
«Гельветика»
2020**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

доктор філологічних наук, професор О. А. Бабелюк

Заступник головного редактора:

доктор філологічних наук, професор О. В. Тищенко

Технічний редактор: П. В. Губич

Члени редколегії:

кандидат філологічних наук, доцент ЛДУБЖД, О. С. Пальчевська
кандидат філологічних наук, доцент ЛДУБЖД, М. Ю. Іванченко
кандидат педагогічних наук, доцент ЛДУБЖД, Л. І. Дідух
доктор філологічних наук, професор Одеса, Н. В. Петлюченко
доктор філологічних наук, професор Одеса, І. М. Колегаєва
доктор філологічних наук, професор Запоріжжя, Г. І. Приходько
доктор філологічних наук, доцент Запоріжжя, Т. О. Козлова
доктор філологічних наук, професор Львів, Н. І. Андрейчук
доктор філологічних наук, професор Львів, Т. В. Яхонтова
доктор філологічних наук, професор Чернівці, І. М. Осовська
доктор філологічних наук, професор Чернівці, В. Д. Бялик
доктор філологічних наук, професор Кам'янець-Подільський, А. А. Марчишина
доктор філологічних наук, професор, Львів, Л. В. Мацевко-Бекерська
кандидат філологічних наук, доцент Київ, І. В. Александрук
кандидат філологічних наук, доцент Київ, Х. Б. Мелько
кандидат філологічних наук, доцент Запоріжжя, О. О. Приходченко
кандидат філологічних наук, доцент Дрогобич, О. В. Коляса
кандидат філологічних наук, доцент Одеса, О. Строченко
кандидат філологічних наук, доцент Одеса В. М. Смаглій
доктор філологічних наук, професор А. М. Архангельська (Чеська Республіка)
кандидат філологічних наук, доцент В. Альберт (Угорщина)
кандидат філологічних наук, доцент С. Гайдук (Польща)

Включено до переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з філологічних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України № 1714 від 28.12.2017)

Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет за рішенням вченої ради Львівського державного університету безпеки життєдіяльності (протокол № 6 від 26.02.2020 р.)

*Журнал включено до міжнародної наукометричної бази
Index Copernicus International (Республіка Польща)*

Сайт видання: www.philologyjournal.lviv.ua

ЗМІСТ

Бабелюк О. А., Дідух Л. І. СПОСОБИ ТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЯВИЩ COVID-19 В АНГЛОМОВНОМУ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОМУ ДИСКУРСІ	5
Барнич І. І. АНГЛІЙСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В КОМП'ЮТЕРНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ НІМЕЦЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ.....	13
Бойко М. І. УЯВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ПРО СУРЖИК НА ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ	19
Долинська Л. М. ГРОМАДЯНСЬКІ ТА ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ У ТВОРЧОСТІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ ТА ОЛЕНИ ТЕЛІГИ	25
Іванишин Н. Л. КОНЦЕПТ НАТЕ SPEECH У МЕДІА-ДИСКУРСІ.....	30
Іванченко М. Ю. СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ НЕОЛОГІЗМІВ СФЕРИ ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЙ	35
Качур І. В. ОЗНАКОВІ МЕТАФОНІМІЧНІ КОНЦЕПТУАЛЬНІ БЛЕНДИ У БРИТАНСЬКІЙ КІНОРЕЦЕНЗІЇ	40
Крупка Л. О. ХУДОЖНІЙ ПРОСТІР ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА	50
Крупка М. А. МОДЕЛІ ПАМ'ЯТІ У РОМАНІ ЛАРИСИ ДЕНИСЕНКО «ВІДЛУННЯ»	56
Маланюк М. С. ТЕРМІНИ ТУРИЗМОЛОГІЇ У ТЕКСТАХ АНГЛОМОВНИХ ТУРИСТИЧНИХ ПРОСПЕКТІВ: ЛІНГВОКУЛЬТУРНИЙ РАКУРС	61
Маслова С. Я. ЕКСПЛІКАЦІЯ ЯК СПОСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ КУЛЬТУРНОЇ СКЛАДОВОЇ НЕОЛОГІЗМІВ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДАХ.....	67
Пухонська О. Я. АВТОРСЬКИЙ НАРАТИВ ПАМ'ЯТІ: ВІД ДРУГОРЯДНОГО ДО ДОМІНАНТНОГО (ЗА «ДЕФІЛЯДОЮ В МОСКВІ» В. КОЖЕЛЯНКА)	71
Руда А. В. ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПІД ЧАС ПЕРЕКЛАДУ РОЗМОВНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛОМОВНОГО КІНОДИКУРСУ	77
Смаглій В. М. ФОНЕТИЧНИЙ ПІДХІД ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>WORD</i>	82
Yurko N. A., Styfanyshyn I. M., Protsenko U. M. DERIVATIONAL ANTONYMS PATTERNS IN ENGLISH TOURISM TERMINOLOGY	88
Zavarynska M. S. POETIC MEANS OF REVEALING UNCERTAINTY IN POSTMODERN EXPERIMENTAL TEXTS.....	94
АНОТАЦІЇ.....	100

УДК 821.161.2.09

DOI <https://doi.org/10.32447/2663-340X-2020-7.8>

ХУДОЖНІЙ ПРОСТІР ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ У ТВОРЧОСТІ ВОЛОДИМИРА ЛИСА

Крупка Любомир Олександрович

аспірант кафедри української літератури

Рівненського державного гуманітарного університету

вул. Степана Бандери 12, Рівне, Україна

У статті на прикладі романів Володимира Лиса «Століття Якова» та «Соло для Соломії» досліджуються особливості осмислення війни в сучасному художньому трактуванні. Описано, як через призму війни формується свідомість особистості. Показано конкретний портрет мешканця Полісся, його життєві стратегії та ставлення до війни. З'ясовано, що письменник використовує простір війни, як тло для характеристики персонажів. Зроблено акцент на самоусвідомленні головного героя: від пасивного спостерігача до активного учасника подій. Сюжет романів розвивається паралельно з ходом війни, що стає апогеєм конфлікту між епохою та героєм. Територія Полісся описується у двох вимірах: країни, яка уособлює приналежність до конкретної нації, та батьківщини – території спогадів та колективної пам'яті. Герої романів переживають духовне та фізичне переродження, стають активними учасниками історичного процесу. Головний герой роману «Століття Якова» намагається перечекати, пережити лихоліття війни, та все ж змінюється під її впливом. Те ж саме стається з героїнею роману «Соло для Соломії». Вона відчуває війну через втрату близьких людей. У кожного з персонажів своя історія, але їх об'єднує прагнення залишитись живими та повернутись до свого звичного світу. Війна поставила чітку межу між життям «до» і «після», кардинально вплинувши на світогляд головних героїв. Письменник зображує трагедію людського життя, що спричинила Друга світова війна. Обидва аналізовані романи описують дві трагедії в різних родинах в невеличкому селищі, що на Поліссі. Досліджуваний образ війни як деструктивної сили, впливає на життя персонажів, формуючи їхні думки та світогляд.

Ключові слова: війна, самоідентифікація, територія, історія, Володимир Лис.

Постановка проблеми в загальному вигляді та обґрунтування її актуальності.

Про Другу світову війну в українському сучасному літературознавстві говорять немало. Зокрема не лише в наукових дослідженнях, але і в художніх творах. Так Володимир Лис неодноразово звертається до цієї теми. У романах «Століття Якова» та «Соло для Соломії» письменник зображує воєнні реалії та долі простих людей.

Аналіз основних досліджень та публікацій.

У книзі «Гібридна топографія» Ярослав Поліщук говорить про те, що війна кульмінацією протистояння героя і епохи [6, 44]. В іншій книзі Ярослава Поліщука «Ревізії пам'яті» дослідник називає війну «всесвітнім злом» та «тотальною катастрофою» [7, 91]. Дослідниця Оксана Забужко у перемові до роману «Століття Якова» говорить, що твір про «любов і війну, злочинства та подвиги, пристрасть і муки» [2, 5]. Письменник Тарас Прохасько у передмові до роману «Соло для Соломії» звертає увагу на важливість життя, історії та пам'яті [8, 6].

Формулювання мети і завдань статті.

Проаналізувати мотив війни, як психологічного чинника у кодифікації героїв та моделюванні системи цінностей. Досягнення цієї мети

передбачає реалізацію таких завдань: 1) виявлення специфіки світогляду головних персонажів досліджуваних творів; 2) визначення ставлення головних героїв романів до культурно-історичного процесу, зокрема подій Другої світової війни; 3) означення психологічних характеристик персонажів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Саме тема Другої світової війни присутня в двох романах із циклу про поліське село Загоряни: «Століття Якова» та «Соло для Соломії». Війна, як невід'ємний атрибут життя Полісся в ХХ столітті, роз'єднує родини, забирає в дружини чоловіка, а в дітей батька. Позбавляє вибору, даючи героям романів можливість стати воїном-захисником рідної землі. Саме ним стає головний герой роману «Століття Якова» Яків Мех, котрий не залишається осторонь драматичних подій, які відбуваються на його землі. Та все ж Володимир Лис надає сучасного трактування поняттю «батьківщина», якою так дорожить Яків Мех. На цьому наголошує літературознавець Ярослав Поліщук у праці «Гібридна топографія. Місця й не-місця в сучасній українській літературі»: «Просто смисл поняття батьківщина тут виявляється радикально відмінним від того, який нав'язувала свого часу радянська

пропаганда, вбиваючи в голову стереотип «єдиної радянської Вітчизни»» [6, 45]. Письменник пропонує свою версію війни, котра позбавлена шаблонів та стереотипів. Вона базується на замовчуваній правді про Другу світову війну.

Володимир Лис створює новий тип героя, позбавленого ідеологічного наповнення, який вибудовує своє життя на основі сімейних цінностей. Він стає захисником добробуту своєї родини, намагається відвернути від рідних небезпеку. Війна змінює головного героя, загартовує його характер, формує в ньому нові виміри особистості, такі як: мужність, відповідальність та самопожертва. Події Другої світової війни стосуються періоду становлення Якова як господаря та сім'янина. Та незважаючи на це сила війни поглинає його, не дозволивши до кінця реалізувати себе як чоловіка та батька: *«Вижити, вижити, вижити. Ті слова він твердив собі, лягаючи спати й прокидаючись. На його очах ще двічі «доходяг» вкидали в піч. Знову здригався, тамуючи в собі крик. Що рвався з грудей. Молитви твердив, які знав: «Отче наш», і до Богородиці звертався, і до святих Миколая, Дмитра-великомученика, чия церква в їхньому селі була, і Пантелеїмона, котрого у них в селі Паликопою прозвали, бо ж на жнива припадало те свято, і грім често гримів, а в тих, що того дня робили, блискавка могла копу запалити. І ангелу своєму і заступнику апостола Якову, брату Сина Божого, молився, сам складаючи невміло слова, що благали про заступництво»* [5, 159-160]. Якова не лякає зміна влади під час війни, він залишається вірним своїм переконанням і не переходить на бік ворога. Характерною особливістю Якова як воїна є відсутність в ньому жорстокості на полі бою. На війні Яків не вбиває, та все ж чинить це в мирний час. Герой нерідко балансує на межі компромісу й зради, служби й колаборантства. Саме свідомість Якова перебуває у стадії становлення. Одною з таких стадій є війна, де він стикається з конфліктом моралі та гріха. Вона провокує внутрішню роздвоєність Якова, яка відображається монологами з минулим. Саме через момент пригадування Яків тримає зв'язок з покійною дружиною, з власними гріхами, які позиціонуються з образом померлих людей.

Війна є апогеєм протистояння індивіда та епохи. Головний герой у просторі війни має свободу вибору, непідвладну політичній ситуації. Автор закладає в концепцію персонажа моральну сентенцію, яка пов'язана з цінністю життя людини. На прикладі Якова та його родини зображено конфлікт різних ідентичностей, що був характерним явищем в ХХ столітті, – укра-

їнської, польської, радянської. Володимир Лис не подає цілісного аналізу цього явища, можна лише прослідкувати окремі його прояви. Це стосується любовного зв'язку Якова та польської шляхтянки Зосі, котра приймає місцеві звичаї і стає селянкою: *«Вона, звикла до іншого життя, раптом відчула, що те, що раніше викликало огиду, має якийсь сенс. Хоча не раз питала себе – в ім'я чого живуть, чи швидше, існують ці люди? Відповіді не було. Хіба що так угодно Богу. В ім'я чого так тяжко працюють коло землі посеред цих болотних випарів? Відповіді не було. Хіба що... Заради самого життя... Чим вони провинилися Отця Небесного, що він прирік їх на таке життя і такі муки? Відповіді не було. Вона шукала виправдання цьому існуванню й не знаходила. Часто ночами або на самоті вона крадькома плакала. В будь-який момент могла б покинути це життя, цю вбогу оселю, але лишалася. Іноді їй здавалося, що тримає тут не тільки любов, кохання до Якова, а щось більше. Щось таке, що взагалі неможливо пояснити й осягнути розумом. Вище за неї і її розуміння»* [5, 130]. Міжнаціональні зв'язки на прикладі Якова та Зосі не мають нічого спільного з ворожнечею та неприйняттям різних ідентичностей, в цій ситуації йдеться про співжиття людей в непростий період війни.

Ще одним з важливих аспектів роману, що формується через призму війни, є героїзм головного героя. Варто зауважити, що Яків не є активним учасником історичних подій, він швидше свідок подій. Героїзм Якова непримітний – це героїзм виживання, терпіння без пафосу та нагород. Його життєва модель пов'язана з пристосуванням до обставин. Та вона стає рятівною в драматичних умовах історичної доби. Героїзм Якова виявляється через витривалість, терпіння, яке гартує його та робить сильнішим. У цьому образі відчитується алюзія на трагічну долю апостола Якова, чи є на натыком на самого Ісуса Христа з хрестом на спині: *«Кепсько нині, Зосько, – подумав Яків. – Ни доживу, певне, до ста, як хотів. Ни доживу. Та й нащо? Затарандорила то Олька – мусите дожити. Ви-те ж у нас, як Мотрунка Песиха вмерла, найстаріший в селі. А того не розуміє, дурна баба, що давно моє місце коло Зосі». Цвіркун стих. Одспівав, виходить. А він це живий. Хоть і ворухнутися не може. І в очах від однієї думки темніше за цюю довгу ніч темніє»* [5, 176]. Яків намагається вижити. Його життєва модель зосереджена на системі родинних цінностей. Його героїзм виражається у захисті своєї родини від ворога.

Володимир Лис у романі «Століття Якова» створює власний образ війни, позбавлений заангажованості та упередженості. Яків у цій війні зображений як безвольна і пасивна людина: *«Велика війна гримить над світом. Повзе через кордони, моря і річки, гори й ліси, і ніяка сила – ні Божя, ні людська – не годна її спинити. Серед страшною кривавиці стоїть він, простий, тико й того, що трохи грамотний поліщук Яків Мех, по-вуличному Цвіркун. Стоїть альбо рухається то в їден бік, то в другий. Його переставляють, мов пішака на якій дощці незбагненої гри чи, гірше того – здмухнуть, як мурахи, що от-от можуть роздушити. Він сам рушає посеред тої крутаниці, намагаючись вижити і втекти. Втекти й вижити»* [5, 140-141]. Головним завданням героя є схватися і перечекати цей складний час. Залишитися живим та побачити своїх дітей – основа життєвої філософії Якова Меха.

Ярослав Поліщука звертає увагу особливості трактування образу війни автором: *«На відміну від цього стереотипу, Володимир Лис створює образ Другої світової війни як некерованої стихії, виверження всесвітнього зла, тотальної катастрофи, що загалом відповідає світовідчуттю пересічної людини на війні»* [6, 45]. Воєнні події визначають не лише життя кожного героя роману, але й цілого покоління.

Велика частину роману є історичним наративом. Точкою становлення Якова Меха стає відрізок часу 30–40-х років ХХ століття. Цей період характеризується найбільш драматичними подіями в життя головного героя: кохання, одруження, надзвичайні випробування. Художній вимір описуваних подій постає через об'єктивне зображення історичного знання. Автор уникає фрагментарного опису подій, створюючи приватну історію простої людини, яке не лише гармонійно вписується в цілу епоху, але і характеризує її. Письменник моделює реальність, яка наповнена світом спогадів Якова. Автор вводить в текст незвичайну історію зустрічі Якова з червоним конем, як символ історичного боку спогадів головного героя: *«Раз побачив крізь туман коня. Здалося – то його червоний. Поспішав, аж упав, об щось перечепившись. Але кінь виявився сірим, скосив на нього око, як підійшов близько, форкнув і тихо заіржав, як уже відходив, щоб брести далі. – Мій коню, – пробурмотів Яків до чужого коня, здається, Петра Якулового, сусіда через три хати. – Коніку мій... Може, той гицаль, забув про свого коника, лишив на холодну осінню ніч у полі? Якову на мить здалося: то він став конем, самотнім, всіма покинутим. Він пішов*

далі, потім, зачувши знову іржання, вернувся, взяв коня за гриву, відчепив ланцюга од вбитого в землю кілка, повів коника до села» [5, 227].

У сільському світі, що бере за основу непорушні цінності родини та праці, поєднується конкретне і загальне. Час, який мав би стати основним об'єктом опису письменником-істориком, поступається морально-етичним цінностям, моралі, яка є основним рушієм долі кожного персонажа.

Інтерпретація історичного процесу Володимиром Лисом відповідає потребам доби, яка змінює однозначний образ минулого, і забезпечує культивування різноманітності історичної правди. Володимир Лис у романі «Століття Якова» зосереджується на детальній характеристиці образу людини-селянина. В меншій мірі ця історія стосується історії оточення головного героя та його родини. Та лише опосередковано – всієї країни та його народу. Це вказує на те, що роман «Століття Якова» це перша за все приватна, вузько окреслена історія конкретної людини.

Цей вимір приватної історії у романі «Століття Якова» створює переконливий образ минулого. Воно позиціонується як окремий персонаж, який може впливати на життя інших героїв роману. У зв'язку з цим Володимир Лис майстерно підібрав локус, крізь який можна спостерігати за світом героїв роману. Мета письменника полягає в тому, щоб не переповідати історію масштабно, однобічно її трактувати, а сконцентруватися на деталях, вузько охарактеризувати основні події.

Описуючи образ цілої історичної епохи, Володимир Лис поєднує суміжні часові пласти. Таким чином він створює причинно-наслідкові зв'язки між минулим та сучасністю. Аналізуючи історичний наратив роману, науковець Ярослав Поліщука акцентує увагу на суперечливості та невиразності національного характеру українців як окремого народу: *«Звісно, автор не говорить про це безпосередньо, лишень за допомогою промовистих епізодів, що наводять нас на роздуми. Упродовж ХХ століття українці продовжують бути об'єктом і матеріалом історії. Ким, властиво, є Яків Мех? Його постійне маневрування й бажанням понад усе вижити притлумлює в героєві національну ідентичність»* [7, 94]. Відсутність чіткої національної позиції призводить до його асиміляції у зв'язку з одруженням з польською шляхтянкою Зоєю.

Отже, саме нестійка національна ідентичність визначає поведінку героїв роману «Століття Якова». Вони запрограмовані на уникнення конфлікту. Вирішення складних

життєвих питань стикається з невизначеністю та пасивністю. Позиція українців, які змушені жити в період бездержавності, є вразливою та гнучкою. Вони здатні на оборону і захист своїх інтересів, але тільки в екстремальній ситуації, коли родині чи державі загрожує небезпека. Таким, терплячим і пасивним, є і Яків: «Хтось крутив важезні жорна думок у його голові» [5, 126].

Процес національного становлення головного героя проходить і на сучасному етапі його життя. Автор підводить головного героя до межі, де він має підсумувати своє життя. Ярослав Поліщук дає свій коментар щодо мотивів головного героя: «Отже, майже столітній Яків ще не до кінця своє призначання. Відійти він зможе лише тоді, коли лишить свої земні справи в інших певних руках» [7, 95]. Надії Якова покладені на рідних та близьких людей, для яких він пройшов цей довгий і виснажливий шлях.

Володимир Лис у романі «Століття Якова» ставить перед головним героєм питання, з яким він стикається в певних життєвих моментах. Це питання причетності: як людина може відчувати історію та якою мірою вона на неї впливає. Історія зазнає змін так само як людина, котра несе певну інформацію своєму часу. Саме через тиск історії людина реалізує себе та набирається нових життєвих сил. Дожити до сторічного ювілею – це саме той виклик, який має прийняти від часу головний герой: «Яків знав, що доживе до свого століття. Доживе. Мусить дожити. Знав, як воно й проходитиме, те світло. Зберуться за столом посидять, як годиться. Віка, обіцяє торта великого спекти. Свято! Празник його, Якова! І родини» [5, 229].

Життєва історія Якова Меха, творчо зображена Володимиром Лисом, є прикладом непересічної долі «маленького українця». Письменник показує еволюцію героя від волелюбної людини, котра прагне втекти, заховатися, перечекати найбільші політичні злами, до усвідомлення своєї значимості та ведення активних дій у протистоянні з насильством держави над людиною й людини над державою.

Такою ж байдужою до життя людей зображує війну Володимир Лис у романі «Соло для Соломії». У цьому творі війна залишає слід в житті головної героїні. Вона позбавляє її щастя, можливості реалізувати себе як жінка. Саме цей деструктивний вплив війни, як один із мотивів роману, засвідчує перевагу жорстокості та сили над ніжністю та добротою: «Як же їй хотілося, аби швидше скінчилася осоружна вуйниця! Як же їй хотілося бути поруч з Петром – будь-де,

якщо не можна в хаті, на сімейному ложі, то в лісі, в схроні. Так, вона помилилася, вона випустила на волю свою гординю, дала їй напитися і своєї, і чужої крові. Але то її, неїна вина, за неї їй же й розплачуватися» [4, 157]. Соломія втрачає не лише двох своїх рідних чоловіків, але і надію стати щасливою. Коханий Петро пішов у партизани і не повернувся, а шлюбний чоловік Павло загинув у рядах Червоної армії. Ці втрати виражають травматичну семантику світової війни. Життя в постійному страху перед невідомим – це буденність, в яку потрапляє Соломія. Та незважаючи на воєнне лихоліття жінка намагається відстояти своє право на життя, демонструє силу характеру. Вона бореться за своє право реалізуватися як господиня та жінка. Соломія проходить шлях від наївного сприйняття дитини, романтики юності, до становлення жінки, доля якої сповнена бід та страждань. Її характер базується на традиційних моральних установках, сільській етиці, яку вона не зраджує, проносить крізь своє непросте життя. Соломія, як і євангельська Марія, є образом милосердя та жертвності.

Війна тримає головну героїню в напрузі, стає невід'ємною складовою її життя. Вона ще тривалий час відчуває її наслідки. Коли головна героїня дізнається про закінчення війни, то впадає в ейфорію: «– Людоньки, – сказала Соломія, серце якої шалено гупало. – Ну що сказати, людоньки? Вуйна кінчилася, хай би вона здохла, окаянниця. То ж вернуться загоренські чоловіки, хай не всі, а вернуться. – Задихала важко, а тоді провела очима по жіночих постатях і обличчях. – Простіть нас, хто не дуждався. Ти, Вірко, прости, і ти, Ганю, і ти, Марусю, бо ж три брати полягло в чужую землю, і ти, Катю, бо двоє діток тоже лишилася, але як тре буде, поможемо. Господи, простіть, мої рідненькі... Якби ж мона було вам кусочок нашого сонця odkраяти...» [4, 160]. Соломія покладає великі надії на відновлення спокійного і мирного життя, як для себе, так і для всіх мешканців села. Сама ж війна не дає вибору головній героїні, руйнуючи все, набуває важкою працею селян.

Так само як і Яків, Соломія не є активним учасником історичних подій. Вона не задіяна у військовому процесі, та її героїзм проявляються у відстоюванні свого права на життя. Соломія та Яків наділені сильним характером та витривалістю у ситуації життєвих потрясінь. Як і герой роману «Століття Якова» Соломія теж проходить складний і виснажливий шлях. Але цей шлях позиціонується в психологічному аспекті, через втрати, яких вона зазнала під час війни. Він пов'язаний з долею жінки, берегині роду. Жінки,

яка з хвилюванням згадує своє життя: «Над Загорянами зновика розпростерла крила весна. Розтав сніг, світило сонце. І вже як вийшла на вулицю, раптом у небі крик почула. Почала таки, хоть і стара вже. Звела очі. Зір на той, а таки угледіла цятки. Матінко моя, тож, певно, гуси. Дикі гуси вертаються з вирію. Як тоді, колись. Ой, Господи, якого ж то року?.. У війну було, і вона тогді кинулася гуску рятувати. Гуску, до якої вже біг Петро. Сльози навернулися на Соломіїні очі. Рясні, як потоки дощу, геть заволокли обрій» [4, 354]. Війна гартує її характер, робить з неї людину, котра з легкістю долає всі перешкоди. На цьому етапі життя вона проходить від можливості уникнути згубних впливів війни до усвідомлення власної значимості у вирішенні найгостріших життєвих проблем. Життєва мудрість Соломії проектується на досвіді покоління.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У романах «Століття Якова» і «Соло для Соломії» показано Другу світову війну як катастрофу для людства. Вона порівнюється з некерованою стихією, яка несе цілковиту розруху та нещастя для народу. Війна змінює життя головних героїв та формує їхнє світосприйняття. В романі описується не лише несприйняття війни, але і її деструктивного впливу. Крім того акцентується увага на наслідках війни та необхідності психологічного відновлення. Письменник показує війну в сучасному трактуванні, відкинувши ідеологію та гасла, а зосередивши увагу на долі простої людини, котра потрапила в епіцентр трагедії. Перспективою подальших досліджень є інші романи Володимира Лиса («Діви Млинища») та твори сучасних українських письменників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давидюк В. Етносоціальний портрет поліщука: художня та наукова парадигми. *Концепції і реценції*. Луцьк: Твердиня, 2007. С. 202–214.
2. Забужко О. Направду добра книжка. *Століття Якова* / В. Лис. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. С. 5–6.
3. Клименко О. Кілька слів про «Століття Якова» Володимира Лиса. *Літакцент*. 2010. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/> (дата звернення: 10.06.2020).
4. Лис В. Соло для Соломії. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. 368 с.
5. Лис В. Століття Якова. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2010. 240 с.
6. Поліщук Я. Епос провінції (трилогія про Загоряни Володимира Лиса). *Гібридна топографія. Місця і не-місця пам'яті в сучасній українській літературі*. Чернівці: Книги – XXI, 2018. С. 33–59.
7. Поліщук Я. Пан і бранець часу. *Ревізії пам'яті: літературна критика* / Я. Поліщук. Луцьк: ПВД «Твердиня», 2011. С. 87–96.
8. Прохасько Т. Кант для Соломії. *Соло для Соломії* / В. Лис. Харків: Книжковий Клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2013. С. 5–6.
9. Свято Р. З цього можна зробити направду добрий сценарій, або Деякі міркування про триумфальний роман Володимира Лиса. *Літакцент*. 2010. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/> (дата звернення: 16.06.2020).

REFERENCES

1. Davydiuk, V. (2007). Etnosotsialnyi portret polishchuka: khudozhnia ta naukova paradyhmy. Lutsk, PVD «Tverdynia». [in Ukrainian].
2. Zabuzhko, O. (2010). Napravdu dobra knyzhka. Lys, V. Stolittia Yakova. Kharkiv, Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia», 5–6 [in Ukrainian].
3. Klymenko, O. (2010). Kilka sliv pro «Stolittia Yakova» Volodymyra Lysa. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/> [in Ukrainian].
4. Lys, V. (2013). Solo dlia Solomii. Kharkiv, Knyzhkovyi Klub «Klub simeinoho dozvillia». [in Ukrainian].
5. Lys, V. (2010). Stolittia Yakova. Kharkiv, Knyzhkovyi Klub «Klub Simeinoho Dozvillia». [in Ukrainian].
6. Polishchuk, Ya. (2018). Epos provintsii (trylohiia pro Zahoriany Volodymyra Lysa). *Hibrydna topohrafiia. Mistsia i ne-mistsia pamiaty v suchasniy ukrainskii literaturi*. Chernivtsi, Knyhy – XXI, 33–59. [in Ukrainian].
7. Polishchuk, Ya. (2011). Pan i branets chasu. *Revizii pamiaty: literaturna krytyka*. Lutsk, PVD «Tverdynia», 87–96. [in Ukrainian].
8. Prokhasko, T. (2013). Kant dlia Solomii. Lys, V. Solo dlia Solomii. Kharkiv, Knyzhkovyi Klub «Klub simeinoho dozvillia», 5–6 [in Ukrainian].
9. Sviato, R. (2010). Z tsoho mozhna zrobyty napravdu dobryi stsenarii, abo Deiaki mirkuvannia pro triumfalnyi roman Volodymyra Lysa. URL: <http://litakcent.com/2010/10/29/dvi-recenziji-na-bestseler-volodymyra-lysa/> [in Ukrainian].

ARTISTIC SPACE OF THE SECOND WORLD WAR IN THE WORKS OF VOLODYMYR LYS

Krupka Liubomyr Oleksandrovych

Postgraduate Student at the department of Ukrainian literature

Rivne State University of the Humanities

12, Stepan Bandera Street, Rivne, Ukraine

In the article the peculiarities of understanding war in modern artistic interpretation are investigated on the example of Volodymyr Lys' novels "Jacob's Century" and "Solo for Solomiya". It is described how the consciousness of the individual is formed through the prism of war. A specific portrait of a Polissia resident, his life strategies and attitude to the war is shown. It turns out that the writer uses space of war as a background for characterization. Emphasis is placed on the self-awareness of the protagonist: from a passive observer to an active participant in the events. The plot of the novels develops in parallel with the course of the war, which becomes the culmination of the conflict between the era and the hero. The territory of Polissia is described in two dimensions: the country, which represents belonging to a particular nation, and the motherland - the territory of memories and collective memory. The heroes of the novels experience a spiritual and physical rebirth become active participants in the historical process. The protagonist of the novel "The Age of Jacob" tries to wait out the troubles of war, but still changes under its influence. The same thing happens with the heroine of the novel "Solo for Solomiya". She feels the war because of the loss of loved ones. Each of the characters has its own story, but they are united by the desire to stay alive and return to their usual world. The war set a clear line between life "before" and "after", dramatically affecting the worldview of the protagonists. The writer depicts the tragedy of human life caused by World War II. Both analyzed novels describe two dramatic stories in a small village in Polissia. The studied image of war as a destructive force affects the lives of the characters, forming their thoughts and worldview.

Key words: war, self-identification, territory, history, Volodymyr Lys.